

УДК 338.6/8

М. М. МАСЛОВАТИЙ, В. В. ДІШКЕВИЧ

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ВИДАВНИЦТВ І ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Книга створюється в результаті спільної діяльності працівників видавництв і поліграфічної промисловості. Але сфери їхньої діяльності розмежовані. Видавництва працюють над змістом книги та її художньо-технічним оформленням, а матеріальну форму книги створює поліграфічна промисловість. У цих умовах ефективність книговидавничого комплексу може бути забезпечена тільки при взаємній відповідності економічних інтересів видавництв і поліграфічних підприємств народногосподарським інтересам.

Взаємна зацікавленість видавництв і поліграфічних підприємств залежить від характеру видань, які плануються до випуску,

структури тематичних планів, варіантів оформлення видань, можливостей поліграфічних підприємств, зумовлених їх спеціалізацією, наявного парку обладнання, рівня організації виробництва та інших факторів.

Кількісні вимірники видавничої продукції та в основному формати, обсяги та тиражі видань значною мірою впливають на показники роботи поліграфічних підприємств. За інших рівних умов підручники для масових шкіл, книги для дітей — крупнотиражні видання, науково-технічна, виробничо-інструктивна, офіційно-документальна література — це в основному значні за обсягом малотиражні видання. По деяких розділах літератури рівень концентрації видань у спеціалізованих видавництвах недостатньо високий. Це стосується в першу чергу політичної, соціально-економічної та сільськогосподарської літератури, а також літератури з фізкультури та спорту. Отже, велика кількість видань, які випускаються відносно невеликими тиражами й незначні за обсягом, видається нетипізованими видавництвами, що ускладнює їх взаємовідносини з поліграфічними підприємствами.

Звичайно, в таких умовах окремим видавництвам важко планувати виробничу діяльність так, щоб вона була одночасно спрямована як на задоволення інтересів поліграфічних підприємств, так і народногосподарських інтересів. Цьому перешкоджає і недостатній рівень спеціалізації поліграфічних підприємств, і прийнята система планово-звітних вимірників обсягу продукції поліграфічних підприємств.

Подальший розвиток спеціалізації поліграфічних підприємств передбачає виготовлення на одному підприємстві видань певного призначення та художньо-технічного оформлення. Лише за такої умови можна доцільно обмежити кількість типорозмірів обладнання для друку та брошурування на кожному підприємстві. Необхідно забезпечити підприємства друкарськими машинами, які давали б змогу без втрат потужностей друкувати рекомендовані технічними умовами видання форматів 75×90, 60×108, 60×70, 84×90. При цьому поліграфічні підприємства будуть однаково зацікавлені у друкуванні всіх форматів видань, що значно полегшує розміщення видавничих замовлень.

Обмеження кількості форматів видань, які друкуються на одному підприємстві, поряд з відомими вигодами спеціалізації сприятиме вдосконаленню виробничих зв'язків і зближенню економічних інтересів видавництва і поліграфічних підприємств.

Спеціалізація повинна охопити не тільки друк, але й виробництво складання. Технічне оснащення наборних цехів більшості поліграфічних підприємств і технологія, що в них застосовується, не забезпечують повністю вимог, які ставляться до оперативної інформації. Необхідне впровадження у виробництво такої техніки і технології, яка б виключила коректурообмін між видавництвами і поліграфічними підприємствами і дала б змогу максимально автоматизувати складання. Це тим більш важливо, що часто на процеси виготовлення друкарських форм, включаючи коректуро-

обмін і правку, припадає 70...80% часу, який витрачається на виробництво видань. Мова йде про широке використання наборно-перфораційної техніки і фотонаборних автоматів на основі спеціалізованих та універсальних ЕОМ. Тенденція оснащення поліграфічних підприємств необхідною для цього технікою, яка намітилась останнім часом, хоч і забезпечує можливість автоматизації складання, але не виключає коректурообмін. Для вирішення цього завдання краще віддати перевагу зосередженню відповідної техніки у спеціалізованих центрах з технічної підготовки оригіналів. Доцільність організації таких центрів диктується високою продуктивністю сучасного фотонаборного обладнання (до 1000 рядків тексту за хвилину) і високою його вартістю. Тому ефективність забезпечується лише при інтенсивній експлуатації. У таких центрах буде зосереджено не тільки виготовлення друкарських форм, але і підготовка рукописів до набору, тобто виконуватиметься їх технічне редагування. При цьому відпадає необхідність у коректурообміні, що є важливою умовою скорочення виробничого циклу.

Правильний вибір способу друку залежно від тиражу та характеру оформлення видань суттєво впливає на їх економічність. Як показують розрахунки, для видань з високим ступенем ілюстративності, які випускаються тиражем понад 25 тис. прим., офсетний спосіб друку економічно вигідніший за друкарський. Це зумовлює цілеспрямованість широкого застосування видавництвами офсетного друку не тільки для багатоколірних та багатотиражних видань, але і для одноколірних, що видаються відносно невеликими тиражами.

Розвиток офсетного друку, передбачений «Основними напрямами розвитку народного господарства СРСР на 1976—1980 роки», вимагає більш швидкого освоєння сучасних високопродуктивних фотонаборних машин і автоматів, ролевих ротаційних машин офсетного друку, збільшення виробництва тонких офсетних паперів (60...70 г/м²), поповнення наборних цехів і дільниць новими гарнітурами шрифтів, які забезпечують якісне відтворення тексту в офсетних друкарських формах.

Спеціалізація в поліграфії поряд з отриманням економічної ефективності окремих підприємств і галузі в цілому, хоча і забезпечує спільність інтересів окремих підприємств і окремих видавництв, але не вирішує повністю проблеми взаємної зацікавленості поліграфічної промисловості та видавництв в цілому. Це пояснюється тим, що основні параметри видань, а також технологічна складність поліграфічного виконання залишаються незмінними, що може викликати недовиконання плану за обсягом продукції у натуральному виразі поліграфічної промисловості в цілому. Крім того, у багатьох випадках друк видань офсетним способом знижує обсяг продукції поліграфічної промисловості у вартісному виразі.

Для вдосконалення виробничо-господарських зв'язків видавництв з поліграфічними підприємствами назріла необхідність

організації об'єднань видавництв, які видають однорідну літературу. Найбільш доцільним було б об'єднання видавництв, що видають науково-технічну, виробничо-технічну літературу. У деяких союзних республіках їх налічується десятки. Крім того, такі види літератури займають велике місце у книжковому асортименті як за кількістю книг і брошур, так і за обсягом в аркушах.

У сучасних умовах, коли основною організаційною формою поліграфічної промисловості стають крупні промислові об'єднання, створення видавничих об'єднань у союзних республіках, де це доцільно, безумовно, буде сприяти підвищенню ефективності видавничої справи. Створення видавничих об'єднань поряд з поліграфічними об'єднаннями може розглядатись як передумова переходу до видавничо-промислово-торговельних об'єднань.

Про економічну ефективність видавничих об'єднань до деякої міри свідчить і досвід перших років роботи українського об'єднання «Вища школа». За період з 1973 по 1977 рр. кількість назв, виданих об'єднанням, зросла на 4,0%, середній тираж — на 4% при одночасному зниженні середнього обсягу назв на 4%, підвищенні коефіцієнта місткості друкарського аркуша на 12,5% та прибуток 1000 друкарських аркушів-відбитків зріс на 67,5%.

З огляду на ідеологічний характер видавничої продукції наближення органів управління до виробництва набуває особливого значення — підвищується не тільки ефективність господарського керівництва, але, насамперед, забезпечується можливість удосконалення тематичного планування. Організація об'єднань з єдиним тематичним планом створює об'єктивні передумови для більш правильного тиражування видань, що буде сприяти підвищенню ефективності використання поліграфічної техніки і на цій основі зближить економічні інтереси видавництв і поліграфії.

Зрозуміло, кількість і склад видавничих об'єднань можна визначити на основі дальшого глибокого дослідження і економічного експерименту. Набутий за минулі роки досвід показує, що економічний експеримент слід насамперед провести на основі об'єднання видавництв науково-технічної літератури.

Для забезпечення успішного високоефективного взаємозв'язку основних учасників створення друкованої продукції — видавництв і поліграфічних підприємств — необхідно вдосконалення договірних відносин між ними, уточнення і можлива уніфікація планово-звітних вимірників обсягу продукції, підвищення матеріальної відповідальності сторін за виконання своїх договірних зобов'язань і встановлення довгострокових господарських договорів.

Діючі тепер штрафні санкції у більшості випадків економічно не обґрунтовані, а стягнення їх з винної сторони надзвичайно ускладнене. Штрафні санкції повинні компенсувати усереднені можливі втрати сторін у зв'язку з порушенням договірних умов. Тільки в цьому випадку сторони будуть зацікавлені в їх застосуванні.

Для вдосконалення діючих оптових цін на продукцію поліграфічних підприємств необхідно усунути такі основні недоліки

прейскуранта № 57-01-53: залежність ціни від технічного й організаційного рівня виробництва на конкретному підприємстві, що не стимулює належним чином упровадження прогресивної техніки; недостатньо об'єктивне групування окремих видів робіт залежно від їх технологічної складності; стрибкоподібна й економічно не обгрунтована зміна ціни за одиницю продукції залежно від зміни тиражу видання.

Усунути вказані недоліки прейскуранта можна за допомогою методу множинної кореляції для науково обгрунтованого розрахунку оптових цін на продукцію поліграфічних підприємств [1, 2].

Отже, завдання підвищення економічної ефективності книговидавничого комплексу можна розв'язувати лише у взаємозв'язку інтересів усіх учасників створення друкованої продукції і на основі вдосконалення організації виробництва, системи планово-звітних вимірників й оптових цін на продукцію поліграфічних підприємств, а також підвищення матеріальної відповідальності сторін за додержання господарських договорів.

Список літератури: 1. Можливість побудови оптових цін на набір методом множинної кореляції / В. А. Корник, М. М. Масловатий, І. М. Германюк та ін.— Поліграфія і видавнича справа, 1978, № 14. 2. Статистика / Кол. авт. под рук. акад. С. Г. Струмилина. М., Статистика, 1969.

М. М. MASLOVATIIY, V. V. DINKEVICH

WAYS AND DIRECTIONS OF INCREASING THE EFFICIENCY OF WORK OF PUBLISHING HOUSES AND PRINTING ENTERPRISES

Summary

The given work studies the conditions of functioning of publishing houses and printing enterprises considering the conformity of mutual economic interests of both sides and the interests of national economy. Reasons of non-coincidence of these interests in some cases are analysed. The ways of approaching these interests and increasing the economic efficiency of the work of publishing houses and printing enterprises are drawn up.
